

İRADƏ BAYRAMOVA

Bibliografyaşünaslıq kafedrasının

müəllimi

YENİ BİBLİOQRAFİK GÖSTƏRİCİ

Müstəqil Azərbaycan Respublikasında bibliografik fəaliyyətin inkişaf istiqamətləri, bibliografik mənbələrin yaradılması texnologiyası ayrı-ayrı alimlərin yaradıcılığında xüsusi tədqiqat obyektinə hesab olunur (1,2,3,4,5,6).

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Mərkəzi Elmi Kitabxanası ölkəmizin informasiya məkanında mühüm yer tutur. Kitabxananın fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri də, elmin, texnikanın, iqtisadiyyatın inkişaf etməsi ilə əlaqədar cəmiyyət üzvlərinin informasiya tələbatını ödəməkdən ibarətdir. Bu baxımdan kitabxananın müxtəlif məqsəd və oxucu istiqamətli bibliografik göstəricilər nəşr etməsi diqqətləyəlidir.

Belə bibliografik göstəricilərdən biri də 2007-ci ildə AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanası tərəfindən “Nurlar” nəşriyyatında çapdan çıxmış “Teymur Əhmədov” bibliografik məlumat toplusudur (7). 224 səhifədən ibarət olan şəxsi bibliografik göstərici İsmət Səfərov tərəfindən tərtib olunmuşdur. Bibliografik göstəricinin redaktoru filologiya elmləri namizədi Nərgiz Rüstəmlidir.

Bu bibliografik məlumat kitabı milli ədəbi mühitimizin görkəmli nümayəndəsi, tanınmış ədəbiyyatşünas alim, publisist, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami adına ədəbiyyat İnstitutunun Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri, Rusiya Təbiət Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, filologiya elmləri doktoru, professor Teymur Əkbər oğlu Əhmədovun həyatı, yaradıcılığı, ədəbi-ictimai fikrin inkişafındakı rolunu hərtərəfli əhatə etdiyinə görə qiymətli vəsait hesab olunur. Alimin geniş elmi potensialı, Respublikamızda, eləcə də ondan kənar böyük elmi nüfuzu, onun bir alim kimi Azərbaycanın görkəmli elm xadimləri sırasında çox önəmli yerlərdən birini tutması bibliografik məlumat toplusu ilə tanışlıq zamanı daha çox diqqəti cəlb edir.

Bibliografik məlumat toplusundan aydın olur ki, göstərici ilk dəfə 2005-ci ildə 184 səhifə həcmində çap olunmuşdur. Göstəricinin ilk variantı alimin yaradıcılığını və haqqında yazılmış məqalələrin 2005-ci ilə qədərki dövrünü əhatə edir. Daha əhatəli ən yeni materialları özündə əks etdirən bibliografik göstəriciyə ehtiyac yaranmışdı. Ona görə də bu bibliografik göstəricinin yenidən işlənərək çap olunması təqdirəlayiq hadisə kimi qiymətləndirilməlidir.

Bibliografik məlumat toplusu sahə oxucuları üçün nəzərdə tutulmuşdur. Göstəricini vəsaitdə verilmiş materialların tərtibatına görə şərti olaraq iki hissəyə bölmək olar:

1. Bioqrafik hissə; 2. Bibliografik hissə;

Göstərici “Tərtibçidən” adlı bölmə ilə Azərbaycan və rus dillərində qısa məlumat verilməklə başlayır.

“Həyatı, elmi-publisistik və ictimai fəaliyyətinin əsas tarixləri” adlı bölmədə alimin həyatı və yaradıcılığının əsas tarixləri xronoloji ardıcılıqla həm azərbaycan, həm də rus dillərində verilmişdir.

“Teymur Əhmədov” bibliografik məlumat toplusunda alimin ilk qələm təcrübəsindən başlayaraq, (1954-2007-ci illər) indiyə kimi bu bütün yaradıcılıq yolu bibliografik baxımdan əks olunmuş onun əsərləri, məqalələri və haqqında yazılmış bütün materiallar xronoloji ardıcılıqla təqdim olunmuşdur.

Akademik Bəkir Nəbiyevin “Görkəmli ədəbiyyatşünas alim”, şair, ədəbiyyatşünas-alim Qasım Qasımzadənin “İztirablı-bəhrəli ömür”, filologiya elmləri doktoru, professor Yaşar Qarayevin “Zəhmətkeş alim, xeyirxah insan” adlı məqalələrində, Teymur Əhmədov, həm bir alim kimi, həm də qəlbi Vətən məhəbbəti ilə dolu olan əsl vətəndaş kimi gözlərimiz önündə canlanır (7.S.24-54).

“Elm və Mədəniyyət Xadimləri Teymur Əhmədov haqqında” adlı bölmədə görkəmli alimlər, yazıçılar, şairlər Teymur Əhmədov haqqında çox dəyərli fikirlər söyləmiş, onun şərəfli ömür yolunu, ictimai-siyasi fəaliyyətini, elmi potensialını çox yüksək qiymətləndirmişlər (7.S.55-73).

Akademik Mirzə İbrahimov, akademik Firudin Köçərli, akademik Məmməd Cəfər Cəfərov, şair Mirvarid Dilbazi, xalq yazıçısı Qılman İlkin və başqalarının söyləmiş olduqları fikirlər göstəricidə öz əksini tapmışdır. Burada Teymur Əhmədovun yüksək intellekti, güclü məntiqi, geniş erudisiyası haqqında yazıçı əlibala Hacızadənin təbirincə desək, bu zəhmətkeş “qələm fəhləsi”nin yuxusuz gecələri, əzablı axtarışları haqqında ətraflı məlumat ala bilərik.

Bibliografik məlumat toplusunun II hissəsi 9 bölmədən ibarətdir.

I bölmə “Kitabları” adlanır. Bu bölmədən aydın olur ki, alimin ilk kitabı 1960-cı ildə işıq üzü görmüşdür. Bu bölmədə alimin 1960-2006-cı illərdə yazdığı 44 kitabın bibliografik təsviri verilmişdir. Bu kitablar xronoloji qaydada təsvir olunaraq, onların bəzilərinə qısa, yığcam annatasiyalar yazılmışdır.

Teymur Əhmədovun yaradıcılığında görkəmli ictimai-siyasi xadim “Nəriman Nərimanov” mövzusu xüsusi yer tutur-desək yanlışdır. Çünki T.Əhmədov “Nəriman Nərimanovun dramaturgiyası” mövzusunda namizədlik, “Nəriman Nərimanovun yaradıcılıq yolu” mövzusunda isə doktorluq dissertasiyalarını uğurla müdafiə edərək alimlik dərəcəsinə yüksəlmişdir. Nəriman Nərimanov haqqında cəmiyyətdə formalaşmış yanlış təsəvvürləri əsl ziyalı, alim təəssübkeşliyi ilə alt-üst edən, ona layiq olduğu qiymətin verilməsinə nail olan alim, o vaxtkı Sovet hakimiyyəti illərində çox əziyyətlər hesabına bu məsuliyyətli işin öhdəsindən layiqincə gəlmişdir, (7.S.74-83).

Görkəmli alim, akademik Bəkir Nəbiyevin dediyi kimi Nəriman Nərimanova “məhtəşəm elmi abidə” ucaltmışdır!

“Nəriman Nərimanov: Azərbaycanın görkəmli adamları” kitabının tərcümə olunaraq rus, ingilis, alman, fransız, ərəb dillərində çap edilməsi də göstəricidə öz əksini tapmışdır (7.S.76).

2001-ci ildə çap olunmuş “Erməni xəyanəti və ya Andranik Ozanyanın qanlı əməlləri” adlı kitabının 2006-cı ildə Təbrizdə Azərbaycan dilində dərc olunması da təsvir olunmuşdur. (7.S.82). Kitabda zəngin arxiv materiallarından, dövrü mətbuat mənbələrindən istifadə edərək üzdənirəq

qonşularımızın əsl simasını, xalqımıza qarşı həyata keçirdikləri soyqırım siyasətini ustalıqla açıb göstərən alimin çoxillik axtarırlarının bəhrəsi özünü göstərmişdir. Bu kitab Türkiyədə də maraqla qarşılınmış, türk mətbuatı kitabı hissə-hissə dərc etmişdir. İstanbulda çıxan “Kuvayi milliyyə” jurnalında nəşr olunan kitab bu günkü prizmadan baxanda çox aktual mövzunu əks etdirdiyindən dəfələrlə müxtəlif dillərdə çap olunmuşdur. (7.S.170).

Teymur Əhmədov 2006-cı ildə Səməd Vurğunun 100 illik yubileyi münasibəti ilə “Səməd Vurğun” adlı kitab yazmışdır. Burada “Azərbaycan poeziyasının korifeyi” adlı material da verilmişdir. Bunlar da göstəricidə geniş şəkildə əks olunmuşdur.

II bölmə “Elmi, ədəbi-tənqidi, publisistik əsərləri” adlanır. 1954-2007-ci illərdə müxtəlif dövri mətbuat səhifələrində nəşr olunan 293 əsərin bibliografik təsviri verilməklə, onların bəziləri haqqında qısa anasizyalar verilməsi, onun konkret oxucu kütləsi tərəfindən istifadəsinə maraqla oyanmaqla yanaşı bu mənbələrin müəyyən qədər məzmununun açılmasına da xidmət edir.

Ədəbiyyatşünas alimin püxtələşmiş qələmindən çıxan, daha sanballı, geniş mövzuları əhatə edən əsərlərini, öz dövrünə uyğun olaraq, zamanın nəbzini tutmaq baxımından yüksək qiymətləndirmək lazımdır. Bu baxımdan Nəriman Nərimanov, Səməd Vurğun, Mir Cəlal Paşayev, Mirzə İbrahimov, Xəlil Rza və başqaları haqqında yazılmış əsərləri diqqəti cəlb edir.

Bibliografik məlumat toplusu ilə tanışlıq göstərir ki, Teymur Əhmədovun yaradıcılığında Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatı mövzusu da xüsusi yer tutur. 1988-ci ildə Balaş Azər oğlu, əbülfəzl Hüseyini (Həsərət), Fəthi Xoşginabi, Hökumə Billuri, Mədinə Gülgün, Söhrab Tahir və s. haqqında yazmış olduğu əsərlərində bunu görə bilərik.

Alimin “Heydər əliyev və mətbuat” adlı məqaləsinin Heydər əliyevin müsahibələri, bəyanatları, müracitələri, çıxışları və təbrikləri toplanmış 4 cildlik eyni adlı kitablardan bəhs olunduğunu da göstərmək olar (7.S.84-123).

III bölmə “Bədii əsərləri” adlanır ki, alimin 1956-cı ildən 2005-ci ilə qədər yazmış olduğu 12 bədii əsərinin bibliografik təsviri öz əksini tapmışdır. Burada alimin şerləri, hekayələri, bayatıları, oçerkləri yer almışdır.

IV bölmə “Tərtib etdiyi əsərlər” adlanır. Bu bölmədə 1973-2007-ci illəri əhatə edən 27 əsərin bibliografik təsviri verilmişdir.

“Nəriman Nərimanov”, “Süleyman Rüstəm”, “Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatı antologiyası”, “XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı müntəxəbatı”, “Mir Cəlal”, “Heydər əliyev”, “Heydər əliyev və mətbuat” 4 cildlə “Azərbaycan Respublikası regionlarını sosial-iqtisadi inkişafı. Dövlət Proqramı (2004-2008-ci illər)” “Prezident İlham əliyev”, “Heydər əliyev və mədəniyyət” 2 cildlə və s. kitablarının xronoloji ardıcılıqla verilməsi alimin yaradıcılığının bu istiqaməti haqqında dolğun təsəvvür yaradır (7.S.126-132).

V bölmə “Redakte etdiyi əsərlər” adlanır ki, burada Teymur Əhmədovun 1970-2007-ci illərdə redakte etdiyi 54 əsərin bibliografik təsviri verilmişdir.

VI bölmə “Elmi rəhbərliyi ilə yazılmış dissertasiyalar”. VII bölmə “Rəsmi opponetlik etdiyi dissertasiyalar” adlanır. Burada alimin 1977-2006-cı ilə qədər rəhbərlik etdiyi 14 dissertasiyanın,

1984-2006-cı illərdə isə rəsmi opponəntlik etdiyi 13 dissertasiyanın bibliografik təsvirinin verilməsini görürük.

VIII bölmə “Rəy verdiyi kitablar” adlanır. Bu bölmədə alimin 2002-2006-cı illərdə 4 kitaba rəy verməsi təsvir olunub.

Bibliografik məlumat toplusundan da görüldüyü kimi burada görkəmli alimin cəmi 461 əsərinin bibliografik təsviri verilmişdir.

IX bölmə “Elmi-ictimai və publisistik fəaliyyəti haqqında ədəbiyyat” adlanır. 1957-2007-ci illərdə alim haqqında yazılmış 314 əsərin bibliografik təsviri verilməklə toplanmış bütün mənbələr burada öz əksini tapmışdır. Teymur Əhmədov haqqında Kamal Talıbzadənin “Zəngin həyat səhifələri”, Budaq Budaqovun “Çətin yolun yolçusu”, Qulu Xəlilovun “Xalq üçün yanan ürək”, Nihad Hacızadənin “Zəhmətlə qanadlanan ömür” və s. əsərlərdə alim haqqında geniş məlumat verilir. (7.S.145-202).

Teymur Əhmədov” bibliografik məlumat toplusundan istifadəni asanlaşdırmaq üçün kitabın sonunda verilmiş “əsərlərinin əlifba göstəricisi”, “Haqqında yazan müəlliflərin əlifba göstəricisi” köməkçi aparatlarından istifadə olunmuşdur. Köməkçi aparatdan istifadə etməklə, xronoloji qaydada verilmiş mənbələrin əlifba sırası ilə tez və asan tapılmasına nail olmaq mümkündür.

Ümumiyyətlə, göstərici görkəmli alim haqqında geniş məlumat tutumu, yaradıcılığının hərtərəfli tədqiq edilməsi və araşdırılması baxımından, onun ictimai, elmi fəaliyyətini dəyərləndirmək üçün çox böyük əhəmiyyət daşıyır.

Yüksək poligrafik tərtibatla, nəfis şəkildə çap olunmuş kitab alimin 53 illik elmi fəaliyyətinin araşdırılması baxımından çox qiymətli vəsaitdir.

Teymur Əhmədov milli mətbuatımızın inkişafında xüsusi xidmətləri olan elm fədaisi kimi diqqətdən kənar qalmamışdır. Dövlətimiz alimin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirmiş, onu bir çox mükafatlarla, medallarla təltif etmişdir.

Hazırda ömrünün 78-ci baharını yaşayan Teymur Əhmədov, milli mətbuatımızın inkişafı üçün, gənc kadrların yetişməsi üçün yorulmadan çalışır. Respublikamızın hər yerində onun yüzrlə yətiməsi var. Alimə yaşadığı bu şərəfli ömür yolunda və yaradıcılığında can sağlığı arzulayırıq!

Ədəbiyyat

1. Əliyev Z.N. *Ümumi bibliografiyaşünaslıq: Dərs vəsaiti*. -B.: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2001. -145 s.

2. Əsgərli əlizadə: *Görkəmli ədəbiyyatşünas alimlə bağlı yaddaş sözü*.//*Elm.*-2006.-31 yanvar.

3. Xələfov A.A. *İnformasiya cəmiyyətinin formalaşmasında kitabxanaların vəzifələri*.//*Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri və metodiki jurnal.*-2005. '2.-s 5-17.

4. İsmayilov N.İ.: *Azərbaycan bibliografiyasının bibliografiyası: (bibliografik vəsaitlərin göstəricisi)*. -Bakı: Mütərcim, 2003. -112 s.

5. İsmayilov N.İ.: *Yeni bibliografik məlumat kitabı*.// *Azərbaycan.*-2007.-3 fevral

6. Şükürov Ağahüseyn: *Bibliografik məlumat toplusu*//*Elm.*-2006.31 yanvar

7. Teymur Əhmədov: *Bibliografik məlumat oplusu* / Tərtibçi; İsmət Səfərov; Redaktoru: *filologiya elmləri namizədi Nərgiz Rüstəmli*. - Bakı: Nurlar, 2007. - 224 s.

Ирада Байрамова

Новый библиографический указатель

РЕЗЮМЕ

В статье анализирован персональный библиографический указатель посвященный известному литературоведу Теймур Ахмедову. Значение этого указателя, его структура, также методика составления были изучены на уровне современного библиографоведения

İrada Bayramova

New bibliographic reference.

SUMMARY

In the paper there is given analysis of a private bibliographic reference dedicated to the outstanding scientist literary critic Teymur Ahmadov. It is importance, structure and methods of it's marking are studied on the level of modern bibliography science.